

Tamás Edit

II. Rákóczi Ferenc és Sárospatak

1616-ban, Lorántffy Zsuzsanna és I. Rákóczi György házassága révén került a pataki vár és uradalom a Rákóczi-család kezébe. Kilencvennégy esztendeig tartó uralmuk első fele fénykort jelentett a vár, a város, a Református Kollégium életében. A korszak második felében történelmi események helyszíne volt Sárospatak: a Wesselényi-féle szervezkedés, a hegyaljai felkelés, a Rákóczi-szabadságharc eseményei, köztük a pataki ország(os)gyűlés. Ugyanakkor ebben az időszakban, a császári katonák megszállása idején pusztult az épületegyüttes, többször rabolták ki, enyésztek el vagy menekítették el ingóságait. Megsemmisült a híres Gombos-kert, a Bokályos ház, 1702-ben a császár parancsára lerombolták az erődítéseket.

A pataki vár a Rákóczi-birtokok központja, a család négy nemzedékének lakóhelye. A 15 esztendő I. Rákóczi Ferenc Erdélyt elhagyva édesanyjával, Báthory Zsófiával 1660-ban költözött ide. Októberben Patakon temették el Lorántffy Zsuzsannát, majd 1661 áprilisában II. Rákóczi Györgyöt (a szászfenesi ütközetben megsebesülve 1660. június 7-én halt meg). Ezt követően többnyire Munkácson, Zborón és Borsiban lakott az özvegy fejedelemasszony és fia.

I. Rákóczi Ferenc feleségével, Zrínyi Ilonával 1666-os házasságkötésük után Sárospatakon telepedett le. 1669-ben itt kötött egyezséget a felső-magyarországi protestáns rendek képviselőivel, itt gyűléseztek a zempléni és abaúji nemesek, s ide kötődnek 1670. április 9–10. eseményei. A következmények egyike: június 24-én császári katonaság szállta meg Patak várát. Még hat év múltán, 1676 májusában is a megszállók hatalmaskodásaira panaszkodott Zsigmond György pataki udvarbíró.

Gyermekévek. 1676 örömet és szomorúságot hozott a Rákóczi-családba. Megszületett a várva várt fiúörökös, II. Rákóczi Ferenc. Igaz, nem Patakon, hanem a közeli Borsiban. Pár hónap múltán Makovica várában meghalt az apa, I. Rákóczi Ferenc. Két asszony, Zrínyi Ilona és a nagymama, Báthory Zsófia feladata lett, hogy óvja a kicsiny gyermeket, biztosítván a család fennmaradását. Zrínyi Ilona a gyerekek gyámjaként kezébe vette a hatalmas birtokok irányítását, a család férfitagjai által öröklődő tisztségek alapján is intézkedett. Nem akart ugyanakkor anyósa oltalmában Munkácson élni, a telet részint Patakon, részint Regéc várában töltötte. A korabeli források tanúsága szerint az 1677-es karácsonyi ünnepeket is Patakon töltötték. 1678 májusában Zaáry András tiszttartó egy betanított pónit ajándékozott a „kis úr”-nak, „mely nem nagyobb kecskénél, grádicsokat is már jár”. Ezen kezdték lovagolni tanítani.

II. Rákóczi Ferenc gyermekora egybeesett a Magyarország felszabadításáért vívott török háborúkkal és a Thököly Imre vezette kuruc mozgalommal. Az özvegy Zrínyi Ilona a császár engedélyével 1682-ben házasságot kötött Thököly

A sárospataki vár. Fotó: Keserű László

Imrével. Mostohaapja oldalán II. Rákóczi Ferenc gyermekként megismerkedett a császárelenes küzdelmekkel.

A család a házasságkötés után is ragaszkodott Patakhoz, a szüreteket és a karácsonyi ünnepeket is itt töltötték. 1682. december 22-én Thököly Imre visszaadta a Kollégiumot a reformátusoknak, ahová 1683 elején visszatértek a száműzött diákok és professzorok. 1683 nyarán kivonultak Patakról a császári csapatok, másnap a vártemplom előcsarnokában újra református pap prédikálhatott.

Thököly hadiszerencséjének gyors hanyatlásával 1685 nyarán sorra elvesztette a korábban megszerzett felvidéki várakat és városokat. Zrínyi Ilona gyermekeivel Munkács várába vonult. Császári csapatok szállták meg a pataki várat. Az elsőként érkezők a „*kincstár szobában*” és természetesen a többi helyiségben őrzött értékes ingóságokat elvitték. A belső várban keletkezett kisebb tűz is pusztította a hátramaradt javakat. 1687-ben újra menekülni kényszerült a Kollégium.

Eközben Munkács vára és Zrínyi Ilona „*Európa legbátrabb asszonyaként*” dacolt az ostromló császári csapatokkal. Két és fél év után Zrínyi Ilona megállapodást kötött a vár feladásáról I. Lipót császárral, s 1688. január 18-án megtörtént annak átadása. Röviddel ezután, 1688. február 6-án a császár határozatot adott ki a Rákóczi-birtokok visszaszolgáltatásáról. Munkács 1688-as elfoglalása, majd a szatmári béke után a Rákóczi-család kincstára teljesen szétszóródott. Közülük néhányat feliratuk, címerük vagy a szájhagyomány alapján kapcsolunk ma a Rákóczi-családhoz.

Újra Patakon. II. Rákóczi Ferenc legfőbb gyámja I. Lipót császár lett, aki a neveléssel Kollonich Lipót püspököt bízta meg. Ő küldte Csehországba, ahol a jezsuitáknál folytatta tanulmányait. Nagykorúsítása után, 1694 tavaszán tért haza Magyarországra, Patakra. Még elindulása előtt Bécsben állították ki a trini-

tárius (rabváltó) rend pataki alapítólevelét. A várkastély szomszédságában álló épületet jelölték ki számukra.¹

Szeptemberben házasságot kötött Hessen-Rheinfelsi Sarolta Amália hercegnővel. II. Rákóczi Ferenc és felesége Patakon rendezte be fejedelmi udvarát. Sarolta Amália udvara 30, a Rákóczié 80 szolgálattelvőből és 44 főnyi karabélyos és dragonyos testőrből állt.² Számos várnagy és gazdatiszt is tartozott soraikba. 1694-ben a karácsonyi és az újévi ünnepeket, az új év első hónapjait és a farsangot is itt töltötték. Rákóczi pataki várában fogadta főispánként Sáros vármegye hódoló küldöttségét.

Családi levéltárnokává egykori nevelőjét, Badinyi Jánost nevezte ki. A Rákóczi-család jogaira, jószágaira vonatkozó okleveleket ezekben az években Sárospatak várában őrizték. A szabadságharc idejében helyezték át azokat a munkácsi várba. Egy másik hűséges embere, Körössy György pataki várnagy lett a kincstartó, a családi kincstár és a drága bútorneműk őre.

II. Rákóczi Ferenc megtapasztalta az ország, Sárospatak helyzetét. A XVI–XVII. század fordulóján Sáros-Kis-Patakon, illetve Sáros-Nagy-Patakon, a Bodrog folyó két partján fekvő két mezővárosban 362 6/8 telket írtak össze. Ebből 168 5/8 (46,4%) elhagyatottan állt.

Rákóczi 1700-ban kiadott szabályzata alapozta meg a birtokain folyó termelés racionalizálásának alapjait. Ennek törekvései tapasztalhatók Patakon is, amikor az elpusztult javait újra jövedelmezővé próbálta tenni. A legnagyobb bevételeket jelentő szőlőművelést pontosan szabályozta. Ugyanakkor a pusztá telkek benépesítésére és az örökös jobbágyok munkájának jobb elrendezésére is törekedett (eredményeként 1704-re az elhagyott telkek aránya 37,7%-ra csökkent). Ezzel párhuzamos folyamatként figyelhető meg a szabad és nemes telkek pusztásodása, a korábban városban lakó nemesek védettebb helyre, más településekre költözése.

Kivételes helyzetűek voltak a belső városban lakók, adófizetéssel nem tartoztak. A várfalon kívül élők jórészt taxafizetőik. A robotra kötelezhető néhány örökös jobbágy csak a két külvárosban és Kis-Patakon élt. A különleges gondoskodást igénylő szőlőművelés esetében Rákóczi nem robotosokkal, hanem napszámosokkal dolgoztatott.

A török háború terheit nehezen viselte az ország, emelkedett az adó, nem volt pénz, a kereskedelmet kisajátították a császári kapitányok, és monopolizálta az állam. Északkelet-Magyarország már évek óta az elégedetlenek tűzfészke volt. 1697. június 30-án a sátoraljaújhelyi vásáron robbant ki a hegyaljai felkelés. Július elsejére virradóra a Szalontai György végardói bíró vezette felkelők Patak várát, Tokaji Ferenc csapata Tokaj várát szállták meg. A felkelők megakarták nyerni Rákóczi támogatását, ő azonban Bécsbe ment. Igyekezett még a gyanú árnyékából is kikerülni. A rövid életű felkelés elbukása után azonban hamarosan változott a helyzet.

II. Rákóczi Ferenc Bercsényivel és a nemességgel együtt az ország államiságának megmentése érdekében szervezkedésbe kezdett 1698-ban. Terve

¹ Détsy Mihály, *A sárospataki trinitárius kolostor építéstörténete*. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Évkönyve XX. 1968, 75., 88–89.

² Márki Sándor, *II. Rákóczi Ferenc I–III.*, Budapest, 1907, I. kötet, 134.

megvalósítását széles körű külpolitikai támogatással képzelte el, ezért XIV. Lajos francia királyhoz fordult segítségért. Kapcsolatfelvétele lelepleződött, levele Bécsbe került. Rákóczit 1701 áprilisában a nagysárosi kastélyban fogták el, majd Bécsújhely börtönébe került. Felségárulási pert indítottak ellene. Sikerült Lengyelországba menekülnie.

Rákóczi áprilisi letartóztatása után birtokait a Szepesi Kamara lefoglalta, javait felleltározta.³ Patakon többek között összeírtak önba foglalt kristályüveg ablakokat, számos kőlabakon álló csempés kályhát, a déli szárny egyik palotájában nyolc szőtt virágos kárpit díszítette a falat, a kis szobákban két-három kárpitot, az ebédlőpalotában harminchat aranyas kárpitot és egy aranyas tükröt jegyeztek fel. *„...a rezidenciának az alsó szintjén lévő különféle szobák és boltok a hajdúknak, drabantoknak és az udvari tiszteknek szolgálnak szállásul. A felső szinten pedig 13 kisebb palota van kristályüveges ablakokkal, vasrostélyokkal ékesítve. Ezen kívül más három nagyobb palota található, egyszerűbb falöltözettel, közönségesen spalírral bevonva, arannyal és különböző különböző színekkel festett famennyezetekkel díszítve, továbbá egy palota, amelynek falai körös körül Hollandiából nagy költséggel hozatott csempékkel borítottak, de azok nagy része összetört vagy megrepedt. Van még két függő erkély a felső szinten. (...) Ennek a rezidenciának a szegletén található a Vörös-torony, mint egy két öl vastag falakkal megépítve, és ugyanebben egy kápolna rongált oltárral.”⁴*

Három hónappal Rákóczi Lengyelországba szökése után, 1702. február 7-én a bécsi udvar rendeletet adott ki a sárospataki külső és részben belső vár lerombolására, amit nagyjából végrehajtottak.

A szabadságharc időszaka. 1703-ban Magyarországon újra kibontatták a szabadság zászlaját. Az Esze Tamásnak átadott zászlókra *„Cum deo pro patrie et libertate”* – *„Istennel a hazáért és a szabadságért”* feliratot írták. Sárospatakon őriznek egy eredeti, évszámos zászlót.⁵ Felirata: *„Pro Deo et Patria”* – *„Istenért és a Hazáért”*. Festett évszáma töredékes, az első három szám, *„170.”* olvasható mindössze. A megőrzött zászló hátoldalán is volt felirat. Ennek szövege a betűk töredékessége miatt már nem értelmezhető.

Augusztus elejére Szabolcs, Bereg, Szatmár, Bihar, Debrecen, a Tisza menté Tokajtól Szolnokig a kurucok kezén volt. Rákóczi egyre növekvő seregének egyik egysége a Tiszán átkelve a Bodrogközön nyomult előre, közeledett Patak felé. Rákóczi távollétében alaposan megváltozott birtokai központja. A magyarországi várak lerombolására vonatkozó császári rendeletet Patakon is végrehajtották. 1702 májusában Nigrelli felső-magyarországi főkapitány parancsára a bástyákat felrobbantották, véglegesen megsemmisült a XVII. században kiépült erődrendszer. A Vörös-tornyot is használhatatlanná tették. A tetőzetétől megfosztották, ekkor dőlt le a felső szint DK-i sarkánál a fal, azóta a negyedik torony hiányzik.

³ MNL OL NRA 1724/48.

⁴ Détsky Mihály, *Sárospatak vára*, Sárospatak, 2002, 281–283.

⁵ Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteménye, látható: Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma *Rákócziak dicső kora* című állandó kiállításán.

Töredék Rákóczi zászlajából, XVIII. század első évtizede
Sárospataki Református Kollégium
Tudományos Gyűjteményei Múzeuma

„Hajnali 5 órakor mintegy 100 kuruc gyalogos érkezik megadást követelve. Miután ez megtagadtatott, hacsak nem teljesítenek bizonyos feltételeket, nem mutatják fel a fejedelem levelét, és nem küldenek tisztjeik közül kettőt egyezkedésre, hogy bántatlanok maradnak az emberek, akik ide bemenekültek. Nem tetszett nekik a dolog, és tudtul adták, hogy majd jönnek tűzzel vassal, ahogyan meg is tették. A vár elhamvadt, miután a szomszédos istállóról a

tűz a szélről táplálva felgyújtotta. Akkor aztán megegyeztek, hogy a továbbiakban kezeseket állítanak. Parázsolt 6 órától 2 óráig. 2 óra után a szabadjára engedett nép berontva fosztogatott. (...) Egész éjszaka virrasztás, rémület és asszonyok sírása meg jajveszékélése, mialatt még a tűz az úr a várban.”⁶

1703. augusztus 28-án foglalták el a kuruc csapatok a pataki várat. Bevonulásukkor a várkastély egy véletlen szerencsétlenség folytán kigyulladt. A tűzvész súlyosan megrongálta a belső várat, megsemmisítvén a tetőzetet, a festett famennyezetes emeleti termeket, csupán a déli szárny földszinti és emeleti helyiségei maradtak épségben. A szabadságharc évei alatt csak részben állították helyre az épületeket, például zsindeletetével befedték a várkastélyt. A fejedelem pataki tartózkodása során a déli szárny épségben maradt emeleti teremtorában lakhatott, a korábban ebédlőnek használt helyiségben tartotta audienciáit („audienciális palota”).

A szabadságharc kezdetén a patakiak a rendet helyreállító, a termelés normális kereteit megteremtő földesurat látták II. Rákóczi Ferenc személyében. Sárospatak gazdag területnek számított, 1707-ben Zemplén vármegyét a legtehetősebb törvényhatóságok közé sorolták. Ennek alapja a minőségi bortermelés, mely magas jövedelmet biztosított. Sárospatak 17 szőlőhegyén egyetlen allodiális birtok volt, a Somlyód (a Mandulást már 15 éve nem művelték). Az allodiális termésből és a dézsmából származó 111,5 hordó bor értéke 1704-ben 4237 magyar forint volt. Ehhez adódott még az aszúbor- és az eszenciatermésből további 2784 magyar forint. A napszámberék levonása után 6697 magyar forint jövedelemmel számolhatott Rákóczi a pataki szőlőkből.⁷

⁶ Pataki jezsuiták Historia Domusa. Budapesti Egyetemi Könyvtár Kézirattára, AB No. 96. Diarium Res. S. J. Spatakiensis 1703. aug. 28.

⁷ Orosz István, *Sárospatak*, monográfia, II. kötet, kézirat, MNM Rákóczi Múzeuma Adattár, 17–19.

Az ország nemes és nem nemes lakosságát hadba szólító pátensek nyomán Sáros-Kis-Patak és Sáros-Nagy-Patak lakossága is megmozdult. Már az 1704-es (pontosnak nem tekinthető) összeírás három telken élő család esetében jelzi, hogy valamely tagjuk hadba vonult. 1707-ben a két város jobbággyai közül 17-en katonáskodtak. Valószínűleg az érintettek a katonáskodást a felemelkedés egyik lehetőségének, a személyes felszabadulás reményének tekintették.⁸

Rákóczi a szabadságharc alatt először 1707. február 11-én látogatott Patakra, és mindössze két napot töltött itt. Parancsára a rozsnyói tanácsülés határozatát figyelembe véve április 12-én a jezsuitákat kiutasították a városból (csak 1710 augusztusában tértek vissza).

Legközelebb az ónodi országgyűlés után, július 6-án jött ide. Fejedelmi pompával vonult be a városba. *„...előre menvén egy karabélyos zászlóalja, a Nemes Compania, azután urunk tizennégy vezetékje, utánnok kornéta allat az egész fejedelmi udvara népe, ezek után sézán a francia generállissal maga őfölsége, s utoljára retrovardiában egy karabélyos zászlóalja... Minekutánna azon hajdani sárospataki erősségnek és fejedelmi residenciájának német által való végső romlását és omlott falait keserves fejedelmi szemével megszemlélte volna, missére az ott való trinitáriusokhoz menvén...”*⁹ Ez követően gyakran megfordult a várban, sőt hosszabb időn át itt tartotta udvarát. 1707 őszén megérkeztek Csécsi János, a Kollégium híres tanára köszöntötte üdvözlőbeszéddel: *„Közöl jövén Patakhoz, az városon kívül két rendben állván a reformátusok, Csécsi névű pataki professor rövid, de szép üdvözléssel excipiálta őfelségét...”*¹⁰ Rákóczi pataki tartózkodásairól titkárának, Beniczky Gáspárnak a naplója és Csécsy Jánosnak, a pataki református kollégium professzorának krónikája tájékoztat.

Audenciákat tartott, határozatokat hozott, főrendeket fogadott, a francia követtel tárgyalt és a környéken vadászgatott. Megfordult nála Ráday Pál, a kancellária vezetője, Pethes András püspök, Andrassy György, Szemere László ezereskapitány, Csajághy János ezereskapitány, Bagossy Pál brigadéros, Kruccsay István, Vay Ádám, Ocskay László brigadéros, Máriássy Ádám erdélyi curir.

Sárospatak, a két mezőváros lakossága a XVII–XVIII. század fordulóján többségében református volt. Az itt élőket, az iskolát súlyosan érintette a lipóti abszolutizmus protestánsüldözése. Az 1687-ben elüldözött tanárok, diákok Gyulafehérváron, Göncön, Kassán próbálták működtetni a nagy hírű iskolát. A Kollégium régi épületeit a jezsuiták bérbe adták. Patak 1703-as elfoglalása után megszűnt a református egyház üldözése a városban. A katolikus Rákóczi visszahelyezte jogaiba a Református Kollégiumot, s biztosította működésének feltételeit. Visszaadta épületeit, összes tartozékaival együtt. A nevében eljáró Orosz Pál generális oltalomlevelet adott a visszatérni óhajtó diákoknak és tanároknak. Gönyüi András vette birtokba az épületet, melynek tatarozását a decemberben Kassáról érkező diákok egy része el is kezdte. A visszaállítás műve nagyrészt az 1705-ben visszatért Csécsi János professzor érdeme. A templom

⁸ Uo, 20–21.

⁹ II. Rákóczi Ferenc ezertizenkét napja. Beniczky Gáspár fejedelmi titkár diáriuma 1707–1710, Nap Kiadó, Budapest, 2005, 34

¹⁰ Uo, 57.

ügyében Orosz Pál nem kívánt dönteni, így ez a katolikusok kezén maradt. 1705-ben a szécsényi országgyűlésen – nagy vita után – a fejedelem kívánságára a vártemplomot a katolikusok használatában hagyták. A Kollégium jövedelmi forrásainak visszaadása már 1703-ban megkezdődött, amit az 1705-ös törvény is szentesített, kimondván, hogy a korábbi jövedelmeket, tartozékokat visszaadják (szőlők, rétek, kertek stb.). A telkek visszaszolgáltatása nem ment vita nélkül. Magánadományok is jelentősen segítették a Kollégium működését: Rákóczi 1200 magyar forintot adományozott 1705-ben, mások további 680 forintot. Ugyanakkor a fejedelem a családi szokásokat folytatva, több arra érdemes tanuló külföldi tanulmányait támogatta.

1707. november 12-én a „Nemessi Társaság” közé befogadott nemesifjak felavatására is sor került. „...A felséges fejedelem pedig zöld bársony ruhában, fekete kolcsaktollasan, veres bársonyszékben ülven és mindenekhez magát kegyelmessen mutatván: egyik felől nemzeti vitézlő Daniel Péter főfegyverhordozó őfelsége aranyos bozongányát, más felől pedig nemzeti vitézlő Illosvay János vicefegyverhordozó aranyos s rubintos kardját kezeiken tartották.”¹¹

Rákóczi egy év elteltével, 1708. november 18-án tért vissza legközelebb, amikor már az ország(os)gyűlés előkészületei folytak. Eredetileg Tállyára akarta összehívni az ország képviselőit, de ottani szállások hiányában inkább Sárospatakra tette át a gyűlés helyszínét. November 21-én megérkezett Patakra Bercsényi Miklós is, majd jöttek a főemberek, „*hogy alig akadt számukra hely a városban, és akkora zsúfoltságot és inséget hoztak a helyre, hogy ahhoz foghatóról aligha lehetett valaha is hallani*”. Rákóczi „*a mágánások mindegyikének biztos szállást jelöltetett ki a nyomorult polgárok nagy kényelmetlenségére*”.¹² Az országgyűlésen

Az egész alakos kép aláírása:

II. Rákóczi Ferenc

Francia mester metszete, 1694.

MNM Rákóczi Múzeuma, Sárospatak

Fotó: Váradai László

¹¹ Uo, 71.

¹² Tsétsi János havi naplója, Történelmi Naplók 1663–1719, Budapest, 1875, 1708. november 28.

részt vett ezereskapitányok közül 12 portréját vélték azonosítani az 1970-es években Sárospatakra került képsorozatban. (A kutatás számos kérdést vet fel a portrék hitelességét illetően.) A képek ismeretlen mester alkotásai. Az ismeretlen személyek mellett Dabasi Halász Péter, Varga Pál, Csery Imre, id. Borbély Gáspár, Gróf Barkóczy Ferenc, Berthóti Ferenc, Ibrányi László, Csajághy János, Géczy Gábor, Báró Zay András került megnevezésre a képek feliratában.

A pataki ország(os)gyűlésen az első ülést november 28-án tartották a jelentős pusztulásokat elszenvedett épületben, „a belső vár palotájában”. II. Rákóczi Ferenc nyitotta meg „jeles beszéddel”. A pataki vár építéstörténetét feldolgozó Détszy Mihály szerint nem állapítható meg egyértelműen, hogy a vár mely palotájában tanácskoztak. A várkastély legnagyobb terme a nyugati szárny emeleti „aranyas palotája”. Ennek azonban a korabeli leltár szerint nem volt 1708-ban sem mennyezete, sem ajtaja, sem ablaka. A tágasabb vörös-toronybéli „Öreg palota”, vagy más néven „Nagy palota” tetőzete úgyszintén hiányzott az 1702-es rombolás következtében. Tető hiányában a palota boltozata bizonyára átázott.¹⁵ A hagyomány ez utóbbi helyet őrizte meg a történelmi események helyszínéeként.

A gazdasági ügyek rendezése után (megtartották a nyilvános zárszámadást, azaz a költségvetés és az országos elszámolás nyilvános vitáját, megpróbálták a rézpénz árfolyamát stabilizálni) ejtettek szót a fegyverszünetről és az esetleges béketárgyalásokról. A sokat emlegetett sárospataki IX. tc. kimondta: „...mindazok a jobbágyok, akik a hadseregben a jelen háború végéig állandóan és hűségesen szolgálnak, s kiskorú gyermekeikkel távozni akarnak a földesúri telekről, a földesúri hatalom alól felszabadíttatnak, örök és föltétlen szabadságot nyernek, s lakóhelyeik a hajdúvárosok módjára külön kiváltságokban fognak részesülni.”

A trencsényi csatavesztés után több kuruc kapitány átállt a császáriak oldalára. A hazaárulásnak minősülő cselekedet halálbüntetését vont maga után. Bercsényi Miklós neve napján (melyet nagy pompával megünnepeltek), december 6-án hozták Kassáról Patakra az árulással vádolt és már korábban elfogott Bottka Ádám alezredest, Bezerédy Imre brigadérost és rabtársaikat (Szegedi Ignác főstrázsamester, Pöstényi hadnagy, Ujkéri János hadnagy). Az ország(os)gyűlés határozata szerint december 19-én kivégezték őket, s a vártemplomban, az északi fal mellett a kriptában lettek eltemetve. Ezzel a gyászos eseménnyel véget ért a szabadságharc utolsó ország(os)gyűlése. Az itt hozott törvények már nem tudtak jelentős hatást gyakorolni a szabadságharc kimenetelére.

Rákóczi egész udvarával december 21-én Munkácsra távozott. A korabeli leírások alapján Patak mezőváros polgárai nyomorúságosan élték át az országos rendezvényt. A városban szállásolták el ugyanis a résztvevőket 34 napig. Kiszorították házukból az ott élőket, felélték a lakosok takarmányát, gabonáját.

Rákóczi csak a következő év tavaszán, május 12-én érkezett újra Patakra. Másnap misehallgatás után katonai szemlét tartott, majd továbbment Tállyára. Május 25-én jött újra, másnap a vártemplomban rendezték a Nemesi Társaság zászlójának szentelését.

¹⁵ Détszy, 2002, 288–289.

II. Rákóczi Ferenc
Éder Gyula vázlata, 1908?
MNM Rákóczi Múzeuma, Sárospatak
Fotó: Váradi László

A nyár folyamán is gyakran időzött udvartartásával Patakon a fejedelem. Június 17-től július 7-ig a Szenátus tagjaival tanácskozott, más-kor követeket fogadott, itt értesült a poltavai ütközet eredményéről is.

II. Rákóczi Ferenc Érsekújvár eleste után járt utoljára Sárospatakon, az 1710. október 5. és 18. közötti napokat töltötte itt. Innen kíséretével az ungvári várba ment, magával vitte pataki udvarának maradványait, málháit. Esterházy Antal parancsnoksága alatt hagyta Patakot, figyelmeztetve az ott maradókat, hogy biztosítsák magukat a meglepetés ellen. Rákóczi tartott a németek fölényétől. Figyelmeztetése ellenére egy szűk hónap múltán a kuruc csapat menekülve vonult vissza a Bodrogon irányába, felszedve maga mögött a Bodrogon

átívelő fahíd gerendázatát. 1710. november 10-én foglalták el a császári csapatok Sárospatak várát.

Egy korszak végét ért Patakon. A vár 1711-től a XX. század derekáig osztrák eredetű főnemesi családok kezében volt. A magyarok számára azonban máig egyet jelent a Rákóczi-családdal.